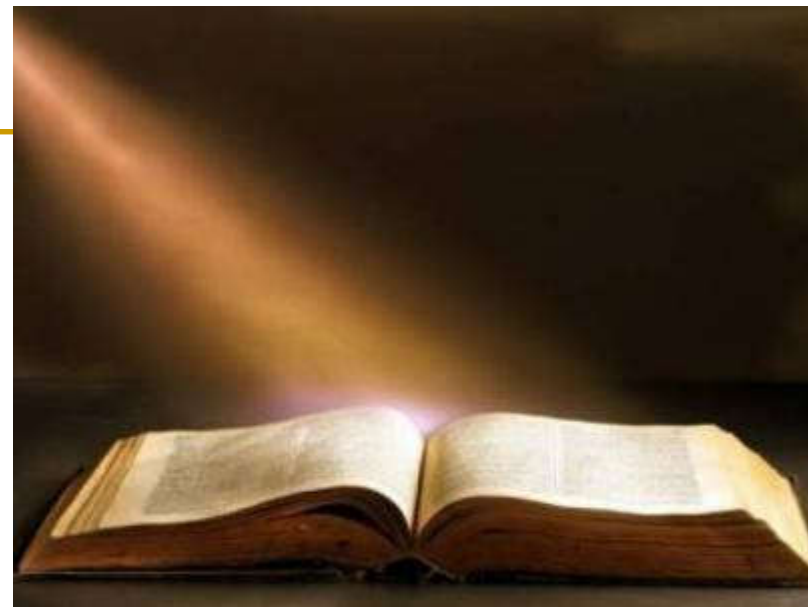

Egzegeza SZ – Izbor iz Petoknjižja
petkom u 11:00
<http://amdg.eu/tfmvi>

Petoknjižje

(Tora – Zakon)

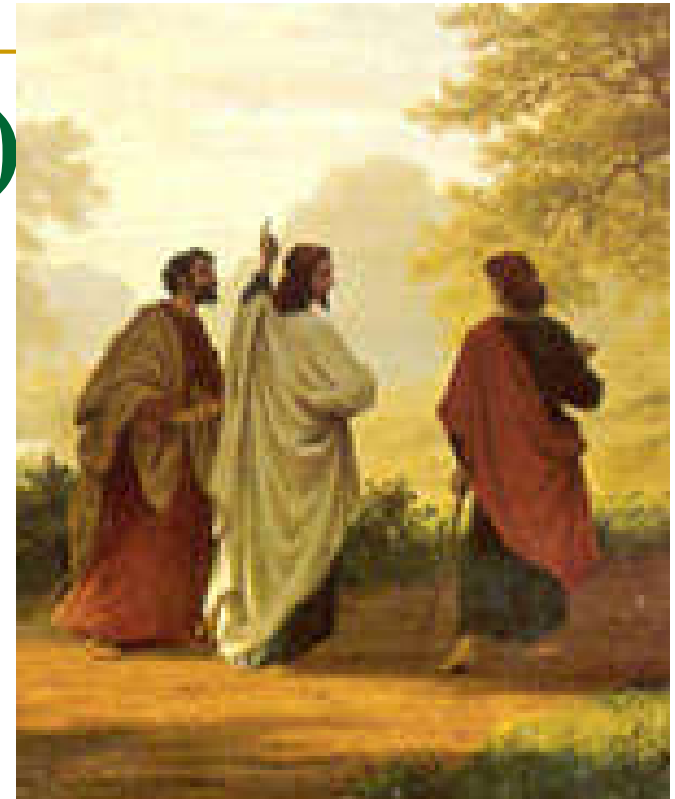
Božja Riječ na početku velikih religija

dr. sc. Niko Bilić

<http://amdg.eu> → nastava
amdg.eu/tfmvi

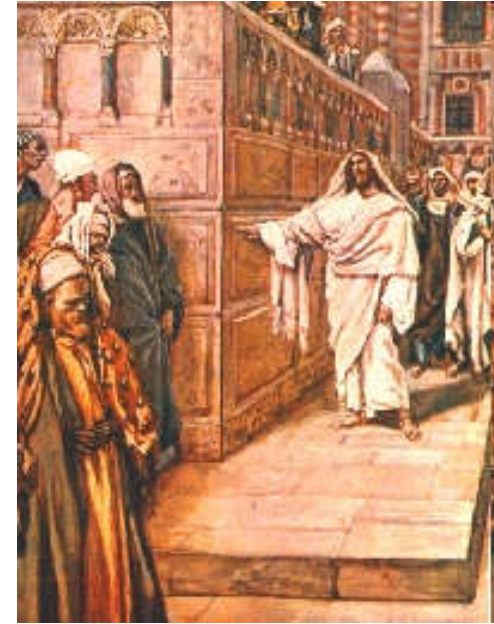
Biblija na Uskrs (Lk 24)

- “Počevši od **Mojsija** i svih proroka... što ima *o njemu*” (Lk 24,27);
 - “**otvara** nam Pisma” (v32)
- Trostruki preokret:
 - oči (v16.31)
 - srce (v25.32)
 - govor (v17.29)
- Trostruki rezultat (32s.36):
 - osjećaj (v32), povratak do Križa, zajedništvo (v33.36)
- “Sve što je u **Zakonu**, *Prorocima* i *Psalmima* (v44)
 - *o meni* napisano”
 - “**otvori** im pamet da razumiju PISMA” (v45)

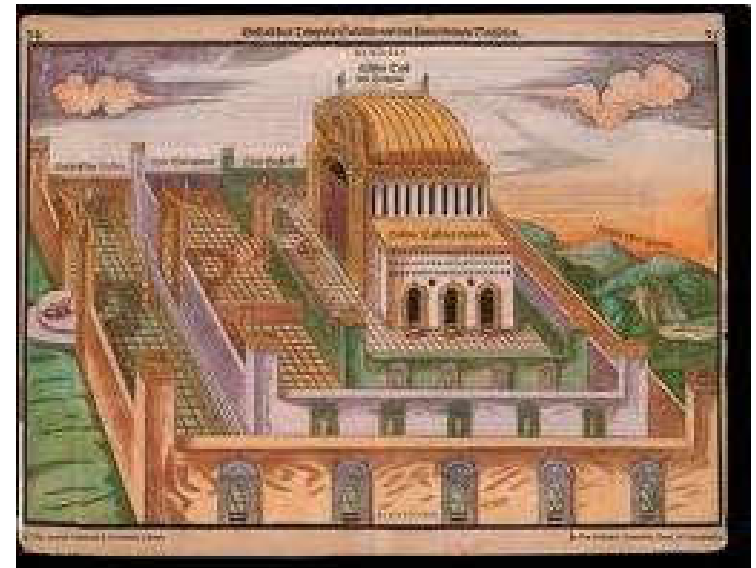
Ključ: Učitelj i Sveto pismo

- γέγραπται – “pisano je”
 - tri kušnje u pustinji:
 - Čovjek ne živi samo o kruhu (Pnz = *Ponovljeni zakon* 8,3)
 - Ne iskušavajte Boga svoga (Pnz 6,16, LXX=*Septuaginta* jd.)
 - Njemu iskazuj štovanje (Pnz 6,13)
- νόμος καὶ προφεταί – *Zakon* i *Proroci*
 - *ispuniti* (Mt 5,17)
 - zlatno pravilo: Činite! (Mt 7,12)
 - prva zapovijed: Ljubi! (Mt 22,40)

Pronalazak svete knjige (2 Kr 22)

- 622. pr. Kr., kralj Jošija i **בֵּית יְהוָה** (Dom Gospodnji) 22,5
 - “popravljaju” (22,5)
- Što s “Knjigom Zakona” v8.13?
 - tj. “Saveza” (23,2)
- *Pronađena* (22,8.13; 23,2)!
- Kralj reagira u v11.19:
 - Sluša i razdire haljine (v11)
 - Ponizio se pred Bogom i plakao (v19)
 - Šalje izaslanstvo (v12.20)
- Rezultat u 23,1-3:
- Čita narodu i obnavlja Savez (23,1-3)
 - Holistički pristup: sve riječi (v2), sav narod (v3)

Kanon

- κανών – mjera:
 - ustaljeni popis i raspored
- Suvremeni kanon SZ:
- **Petoknjižje:**
 - Post do Pnz
- *i Povijesne knjige:*
 - Jš do 2 Mak
- *Mudrosne knjige:*
 - Job do Sir
 - Psalmi
- *Proročke knjige:*
 - Iz do Mal

- NZ
- **Evandjelja i Djela**
- = **povijest**
- **Poslanice**
(Pavlove + katoličke)
- = **mudrost**
- **Otkrivenje**
- = **proroci**

Hebrejska Biblija (HB)

- „*proto-kanon*“ – prvi, 3 dijela
- תורה – ***Tôrâ = Zakon (Pouka)***
 - Pisac, svrha u Izl 24,12?
 - Bog, za *pouku* (glagol ירה)
 - Pentateuh
 - Od stvaranja do Mojsijeve smrti
- נביאים – ***Nebi'îm = Proroci***
 - Od Jš (- 2 Kr) do (Iz -) Mal
- כתובים – ***Ketubîm = Spisi***
 - Rut, „mudrosne“, Ezer/Neh, Dn, Ljet
- → TaNaK

©JewishEncyclopedia.com

Septuaginta

- **70=LXX =“deutero-kanon”**
 - Grčki kanon, Grč. Biblija
 - Prijevod svetih knjiga
 - Nakon Aleksandra Velikoga, za vjernike
- **Nov jezik: prijevod na grčki**
- **Nov raspored (“logički” i kronološki)**
 - Prošlost, sadašnjost, budućnost
 - Npr. **Rut 1,1**
- **Nove knjige: 7 knjiga**
 - Tob, Jdt, 1 i 2 Mak, Mudr, Sir, Bar
 - + dodatci u Dn i Est
- **Teološki naglasci (svetost, David i hram...)**

ΓΕΝΕΣΙΣ.

ἘΝ ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἄβρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἑτεφίετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀπὸ μέσον τοῦ φωτός, καὶ ἀπὸ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω στερίωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀπὸ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερίωμα· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀπὸ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στεριώματος, καὶ ἀπὸ μέσον τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐπάνω τοῦ στεριώματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερίωμα οὐρανόν· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ, ἡμέρα δευτέρα.

Jezici SZ

- hebrejski
- aramejski: Dn (2,4b-7,28) i Ezer (4,8-6,18; 7,12-26)
- grčki: 7 “deuterokanonskih” i dodatci Dn 3,24-90 + 13.14 i Est
 - KS: kurziv, Šarić: A, B, C, D...
 - NZ grčki
- prijevodi:
 - LXX – grčki (2. st. pr. Kr.)
 - Vulgata (Vg.):
novi jezik + Novi zavjet
 - Sv. Jeronim
 - latinski (kraj 4. st.), redakcija i prijevod
- citiranje: npr. 1 Sam 3,1–5

Svečana Biblija zagrebačke katedrale, XIV. st.

“Rukopisi”

- *Apografi* – prijepisi
- hebrejski (SZ): Codex Leningradensis (11. st.)
 - Aleppo Codex 930. g (www.aleppocodex.org)
- Grčki (SZ + NZ):
 - Vatikanski (B) (4. st.)
 - Sinajski (S)
- Od 1947. Kumran
 - 1. st. pr. Kr.
 - Vjerno sačuvani
- Hrvatski:
 - <http://biblija.ks.hr/>
 - <http://www.hbk.hr/biblija/>
 - <http://www.intratext.com/IXT/SCR0002>
 - Hebrejski tekst i zvuk: www.mechon-mamre.org

Kozmos i anthropos

Stvaranje svijeta i čovjeka u Post 1s

Post 1,1-2,4a
makrokozmos

Post 2,4b-25
mikrokozmos

Podrijetlo svijeta

Lucas Cranach,
Stvaranje 1534

- “u početku Riječ” **Iv 1,1** (usp. 1-3)
- “neka bude” → “i bi” (Post **1,3.9.11**):
- svjetlo (3), vode se skupljaju (9), zelenilo (11)
 - 6x “i reče Bog” → “i bi tako”
- Bog stvara: **בָּרָא** *bārá'* – Božje djelovanje
Post 1,1; 2,4; 1,21; 1,27; 2,3
 - nebo i zemlja (1,1; 2,4)
 - morske životinje i ptice (1,21)
 - čovjek (3x 1,27);
 - “sve” (2,3)
- Bog daje ime: **Post 1,5.8.10; 5,2**
 - dan i noć (1); nebesa (5); kopno i more (10)
čovjek (5,2)
- Bog blagoslivlja: **1,22.28; 2,3**
 - Ribe (22); čovjek (28); sedmi dan (2,3)
- **sedmi dan:**
 - Božji odmor (*šābat* – stati),
sve dovršeno (2,2)
 - blagoslovljen (3)
 - posvećen (3)

Stvorenje s povjerenjem

- **שבע** *šb'* –
“prisegnuti” *nišba'* – “sedam” *šib'â*
- **Dani: Post 1,2-5.6-8.9-13.14-19.
20-23.24-31; 2,1-4**
- **Refleksija i procjena:**
 - “i vidje” – “dobro je” **טוב** *tôb* u
 - **Post 1,4.10.12.18.21.25.31** Na što se odnosi?
 - Svjetlost; kopno i more; zelenilo i drveće; sunce, mjesec i zvijezde; ribe i ptice; kopnene životinje
 - **Zaključak: 1,31**
 - “**jako** dobro” – “sve” (v31)

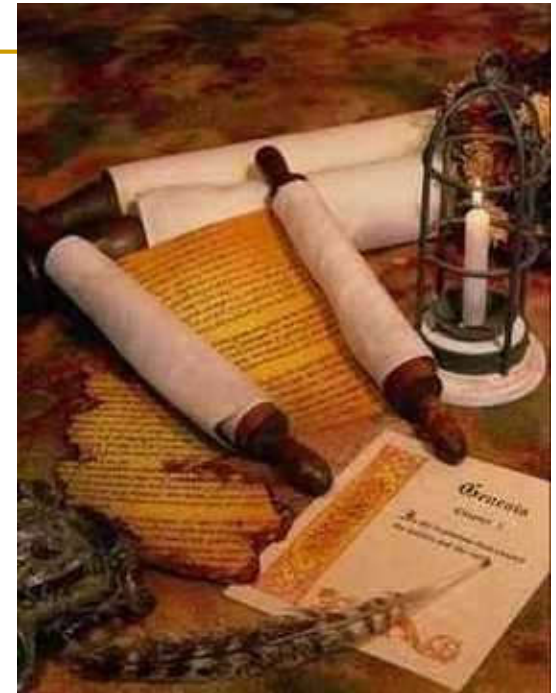
Glagol ברא – 7x

- 1. Bog *stvara* nebo i zemlju (1,1)
- 2. *stvara* morske životinje (1,21)
- 3. *stvara* čovjek na svoju sliku (1,27)
- 4. *stvara* ga na sliku Božju (1,27)
- 5. *stvara* ga kao muško i žensko (1,27)
- 6. Odmara se od svega svojega djela što ga je *stvorio* (2,3)
- 7. Nebo i zemlja su *stvoreni* (2,4).

Četiri moguće predaje

- (Ili izvori)
- *jahvistička* (J) – npr. Post 2:
 - slikovitost, antropomorfno o Bogu
 - čovjekov obični život, grešnost
- *elohistička* (E) – ‘*elohîm* Bog, božanstvo
- *deutoronomistička* (D)
 - stil i poruka Pnz (=Deuteronomium)
- *svećenička* (P) – npr. Post 1:
 - red, brojevi, uzvišenost Božja,
 - kult: večer, jutro = večernja i jutarnja žrtva u hramu

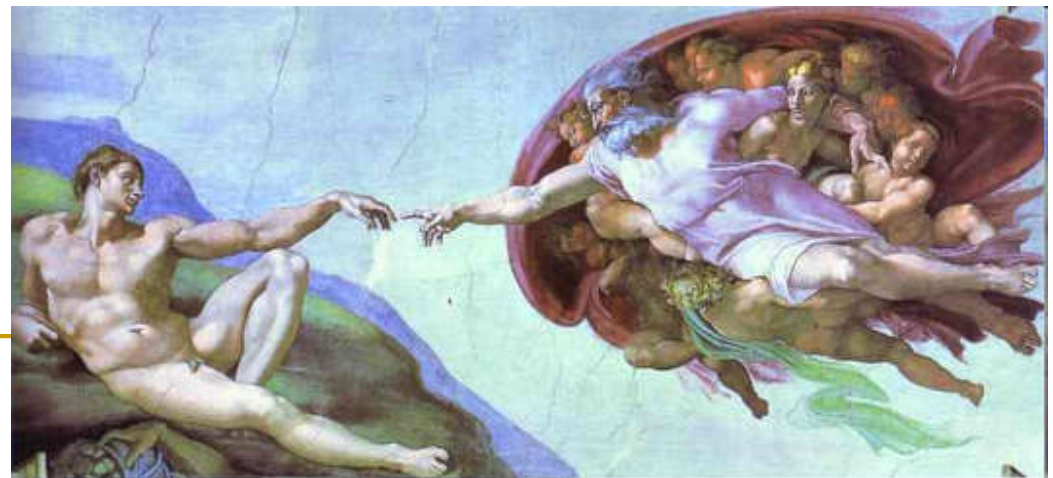

Podrijetlo čovjeka

- **Odakle:** stvorenje (Post 1s),
- **ברא** *bārâ'* (3x v27; 3x 5,1s; 6,7)
- Kao za svemir (1,1.21; 2,3s)
 - u Post **ברא** ukupno 11x
 - **Kada?** usp. 1,24
- 6. dan (bića na kopnu)
 - Unutar kozmosa
 - “djelo dovršeno” (2,2);
 - “jako dobro” (1,31)
- “Načinimo!” (1,26)
- automotivacija
 - **Od čega** (Post 2,7)?
- prah + dah

□ **Zašto?**

- **רדה** *radâ* – gospodariti (1,26.28)
 - ⇔ **משל** *mašál* (16s)
- = **עבד** *'abád* (Post 2,5.15)
obrađivati, opsluživati;
- **שמר** *šāmár* (2,15) čuvati, obdržavati
- napunite zemlju (1,28) ⇔
- napunite vode morske (22)
 - Prva zapovijed (1,28)
- Blagoslov: Budite plodni!

Slika Božja - *jedina*

- צלם אלהים [šélem 'elohîm]
(Post 1,27; 9,6)
 - usp. Izl 20,4; Mk 12,15-17
 - ⇔ “Ne pravi sebi lika!” (Izl 20,4)
 - “Bogu Božje” (Mk 12,17)
 - Bliskost u Post 5,3?
 - Dijete roditelju
- Zajedništvo: načini*mo*! (1,26)
 - > stvori *ih* (v27)
 - Nije dobro da je sam (2,18)
- קרא *qārá'* prozvati:
 - 2,19; 3,20 (usp. 1,5.8.10)
 - sve životinje; Eva

- Čovjek u 1,28; 5,2; 9,1
- Blagoslovljen
- “Ti ćeš biti blagoslov” (12,2)
 - Abraham
- Melkisedek blagoslivlja (14,19)